

Megjelenik hetenkint háromszor a. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10 frt.	o. ért.
Félévre	5 " 50 kr.	
Évnyegyedre	3 " —	
Egy órára	1 " —	

Szerkesztői szállás:

belül tordacsa 122 szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

3t hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr.
2-ször 6 kr. 3-szor 6 kr. a minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppel Alajonán (Wollzeile 22.)
Hansenstein és Vogler (Neuer Markt 11 szám.)
Posten: Zeisler M. (Király utca 60. sz.)

Nyiteltéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez csimrendők.
Előfizetés a hirdetés a kiadó hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY“

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10 frt. o. ért.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " —
Egy órára	1 " —

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésébe) küldendők; hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

A buni szerencsétlen vízkárosultak részére adakozott:

Ida, 2 forintot oszt. ért. ben.

Kolozsvár, május 28. 1870.

Ma este egy tisztelgésnek voltunk tanui, a melylyel e vidék és város értelmiségének számos képviselői, mintegy Erdély összes magyarságának képviselői gyanánt, a volt magyar királyi közmunka és közlekedési miniszter hídvégi gróf Mikó Imre ö nagyméltóságánál megjelenvén, tolmácsolni kívánták szívök érzelmeit, azon férfiu iránt, a ki-ben mi megszoktuk erdélyi kis hazánk jelenleg élő legnagyobb fiát, a haza és közjólét egyik legbuzgóbb munkását, legáldozatkészebb előmozdítóját, a jelenleg visszanyert alkotmányos önállásunk kivívásának egyik legtekintélyesebb tényezőjét hódolva tisztelni; a kihez öszinte hő vonzalommal ragaszkodunk, mint azon férfiuhoz, a ki a legnagyobb jóság, a legkedélyesebb szelídség, a gyengédséggel határos lovagiaság külszínre a maga erejében bizó bölcs önmérsékletével, a minden megtámadáson felül álló jellemtisztaság nemes nyugalomával, a hazáját és nemzetét minden-kefelett hön szerető hazafi-lankadatlan buzgalmával, és a semmi nehézségtől vissza nem riadó rendíthetlen következetességével vezetett minket akkor, a mikor a kislelkűség és bátoratlanság szállotta volt meg legnagyobb részét azoknak, a kik ma féket nem ismerő szabadsággal irányozták menthetetlen megtámadásaikat azok ellen, a kiknek ők is nagyon sokat köszönhetnek.

A különben minden zaj és fitogtatás nélkül lefolyt tisztelgésnek nem volt más célja, mint kinyilatkoztatni a nemes gróf előtt azt, hogy mi erdélyiekül most is, mint minisztersége előtt és alatt tántoríthatatlan bizalommal ragaszkodunk hozzá, hogy mi fel-fogtuk, értettük és méltányoltuk működését azon magas polcon, hová őt az alkotmány helyreállta után a nemzet és király bizalma állította, az a bizalom, melyet sem nyilvános megtámadások, sem alattomos rágalmak soha egy percig megingatni képesek nem voltak; hogy azokat a méltatlan megtámadásokat, a melyekkel neki, úgy mint miniszteriszterének is meg kellett küzdenie, fájaltuk és mélyen éreztük úgy, mintha benné valamennyien letünk volna megtámadva; és hogy visszalépésének okait méltányolva tudván, abban reá nézve csak új dicsőséget látunk, mert ő sem a király ö Felsége, sem hazánkfiak bizalmából mit sem veszített; végre pedig, hogy erős hitünk és reményünk az, hogy ő nagyméltósága ezután is azon központ marad, mely körül a közjóra irányított minden törekvéseink összpontosulni fognak, hogy ezután is ő fogja előttünk vinni azt az ismert és szeretett lobogóját a hő hazaszeretethez és hönfi áldozatkészségnek, mely alatt az ő vezérlete mellett megtanultunk és megszoktunk kitartóan küzdeni mindenért, a mi szent, üdvös, jó és nemes.

Ez érzelmeit a tisztelgő gyülekezetnek báró Jósika Lajos ö nmlga egy lelkesült és közlekedéssel fogadott beszédben tolmácsolá, a melynek végén a tisztelgő küldöttség szónokának ünnepélyes hangulatából átmenvén a bizalmas barátság kedélyes hangjába, a tisztelt személy és a tisztelgés indokai méltóságához gyönyörűen találó modorban fejezte ki azt, a mit fennebb rövid vázlatba foglalni igyekeztünk.

Gróf Mikó Imre meghatottan felelt. Szokott egyszerű, de azért nem kevésbé hatásos és egyszerűségében szép beszédéből megértettük, hogy részvétünket köszönettel fogadja, hogy erős akarata, szilárd elhatározása, hogy benne vetett bizalmunk, a mennyiben rajta áll, soha se csalódjék. De a mi beszédjében legörvendetesebb volt, az annak kifejezése, hogy lemondását és visszalépését nem azok a megtámadások okozták, a melyek őt sem nagyobb, sem kisebb mértékben nem érték, mint tisztársait; hanem azon megnyugtató öntudat, hogy azt a két feladatot, melyet a miniszteri tárcza elfogadásakor maga elébe tűzött, t. i. az „unio“ törvényesítését és biztosítását, és Erdélynek a mivel külfölddel való vasúti összeköttetését, megoldottnak tekinthetvén, eljöttnek látta az időt, melyben visszavonulhat a magánéletbe, azon reá nézve oly vonzó körbe, melyben hátralevő napjait családjának és kedvenc foglalatosságainak szentelheti; de azért ezután is mint eddig kész lesz bármikor és bármily áldozattal mindent elkövetni, mindenkefelett szeretett hazájának és nemzetének javára, a mi erejétől telik.

Elmondtuk röviden az egész tisztelgés lefolyását, nem annyira azért, hogy hirt csináljunk belőle, a mi, meg vagyunk győződve, sem a tisztelgőknek, sem a megtiszteltnek nem volna kellemes; hanem azért, hogy a közönség a tisztelgés indokairól és céljairól alapos és hiteles tudomást szerezhesen, a melyet mint szemmel látott, fülle hallott tanuk annál biztosabban adhatunk, mivel volt módunk az illetőkkel érintkezve magunknak a kellő felvilágosításokat első kézből és zavartalan forrásból megszerezni.

— Y.

Pest, május 25. 1870.

A képviselőház május 21 diki ülésére akarok visszapillantani. A legviharosabb tanácskozások egyike volt ez, az levő eldöntendő: a köz-törvényhatóságok és községek rendezését, vagy az első bíróságok szervezését tárgyzó s az osztályokban már megvitattott törvényjavaslatok közül, a tanácskozás sorrendjén melyiké legyen az elsőség? melyik halaszthatlanabb s az új államrend-ményre nézve melyiknek életbeléptetése inkább életkérdés? melyik várható, illetőleg a véletlen, de könnyen fölmerülhető akadályok és akadékoskodások esetében, melyik halasztható a jövő ülés-zakra?

Államéletünk jelen átalakulási stadiumában közérdek iránti bafafias lelkesedés, egyetértés, munkafelosztás, pontos összehangolódás segélyével a választás könnyű feladat lett volna.

Megvitatattáv az osztályokban, kiigazítottván a központi bizottmányokban mindegyik törvényjavaslat ugyanazon factorok által, melyek a képviselőházat alkotják, a képviselőházi nyit megvitatás ugy időgazdálkodás, mint a culturállamokban divó gyakorlat szerint anoyi időt nem vehetne igénybe, hogy a júliusban bekövekezendő nyári szünetpukig mindkét tárgyra vonatkozó törvényjavaslatok be ne végezethetnének. Ámde telve levén a baloldali lapok a centralisatio rémségtájáról szóló tiradakkal, a vihart előjelző repkedő rovarok s a teleplezett buzás-balasztás taktikájával szemben nem csekély földat a választás.

Egyfelől a bíróságok szervezésének sürgősége mellett szól azon körülmény, hogy e téren roppant a teendő. A mi eddigelő történt, a most szönyegen levő törvényjavaslatokkal együtt csak kezdetnek, csak első lépések tekinthető a kiűzött ozél felé mert csak pontos és szigoruan objectiv igazságszolgáltatás fog a culturállamok sorába jutatni; mert nem elég az, hogy ne féljen az idegen földön a maratoniboz hasonló eseményektől, kell, hogy pénzét is bizalommal helyezhesse el nálunk, hogy kereskedelmi és iparvállalatunk, közlekedésünk, szóval anyagi jólétünk lendületet nyerjenek. A büntetés eljárásat illetőleg nem elég, hogy a büntetés csak megtorlás legyen; a bírónak a bürtörvényszer átalakításával egyszerűsített javító intézetnek kell lenni. Poroszország 1799 ben és 1801 ben már gondolkodott a magánrendszeri fogdak behozataláról. III. Frigyes Vilmos a büntetkek szaporodását az iskolai tanítás elbavagolt állapotának tulajdonítván, ugy a népevelés, mint a bürtörvényszer átalakításának alapját megvetette. Szóval, nálunk e téren még roppant a teendő: de tekiintünk a kép másik oldalát is.

A megye átalakításának sürgősége mellett fontos okok, tanulmányteljes tapasztalatok s azon nyomatókos körülmény harcol, hogy 1848 legjelen-

tékenyebb vívmánya, a parlamentaris felölös kormányzat az öskorbeli jelmezes megyével, melyen 1848, idő rövidsége miatt, csak annyit nyitott, hogy a közgyűlések jogkörét állandó bizottmányokra ruházta át, teljességgel össze nem egyeztethető. Valóban csoda, hogy a közigazgatás gépezete eddig és ennyire is mozoghatott lényegei fennakadás nélkül. Igaz, hogy elvértetvén a szolgabíráktól — ezen törvényjavaslatok szerint — az igazságszolgáltatás, azon közegek, melyek ezen jogkört gyakorolni fogják, u. m. a békebírák és egyesbírák volnának fölállítandók a megye szervezése előtt; de ezen érvvel szembe a tisztújítási joggyakorlat be-következett ideje harcol; hisz csak nem akarhatjuk azt, hogy válaszezon még egyszer a régi megye, s lehány hó múlva semmisíttessék meg e tisztújítás az új megye választása által? Avagy a május 21 diki heves szónoklatok arra valók voltak, hogy a báltér ijesztő kísérteteit, az önmagának ellenmondó párttaktika titkos gondolatait leplezzék? Más ok nem harcolhat a régi megyék még nehány hónapi fentartása mellett.

Elég az hozzá, hogy a képviselőház bölcsen az elől jelzett viharos tanácskozás eredményekül a megyeservezési törvényjavaslatnak adta az elsőseget. Lesz tehát ország világra szóló ostrom! Az előjelek után ítélve, fölzerelvék a balok nobél lövegei; készülnék a nehézségek és akadályok előgördítésére. Annak idejében a törvényjavaslati felölí nézeteimet én is elmondom. *)

K. F.

Ne hagyjuk ki Tordát a magyar keleti vasút fővonalából. *)

Kiváló fontosságu és közérdekű a vasútak kiépítése, mert ez által az anyagi jólét egyik biztos eszköze egy hosszú jövőre döntetik el; azért minden honpolgárnak szigorú kötelességében áll ez érdekében észleleteit — melyek által a közérdeknek bármilyen részben szolgálatot vél tehetni — a sajtó útján a közvélemény bírálata alá terjeszteni, s egyszersmind a kormány figyelmét is felhívni.

Négy főszempont tartandó különösen figyelembe a vasútak mikénti kiépítése bírálatánál, u. m. a financiaiális, közgazdászati, stratégiai és kereskedelmi főszempontok.

Továbbá figyelembe veendő, hogy a vasútvonalak a jelzett érdekekből eloszlanak első-, másod- és harmadrangu vasútakra.

Első ranguak közé sorolandók azok, melyek bármely államot, országot — más államokkal — s így a világkereskedelemmel kötnék össze. Ezuttal ilyen vasútak mimódoni kiépítésére mondom el nézeteimet a szerzett tapasztalatok és észleletek után, és egy ily vonalnak miként tervezett kiépítésére vagyok bátor felhívni a m. kormány figyelmét, midőn ez iránti nézetemet a közvélemény elé terjesztem.

Azt hiszem, senki által kétségbe nem fog vonatni, hogy a m. keleti vasút reánk nézve nagyon is az elsőrendű vasútak közé tartozik, mint a mely a keleti kereskedést nyitja meg és biztosítja számunkra.

Ebből kifolyólag financiaiális érdekből mint minden más vasútnál is ügyelnünk kell arra hogy gazdaságosan építsünk, azaz: lehető költségkíméléssel ugyan, de minde- nekfelett jól és állandóan.

Továbbá tekintetbe kell vennünk, hogy a kereskedelem virágzása, valamint a közgazdászati, a mely nálunk a mennyiben a marhatenyésztés és a nyers termények előállítására kereskedelmünk nevezetes részét képezi és azt kiegészíti, és az ipar fejlesztése — mennyiben ez főbb érdekekkel össze nem ütközik — emeltessék. Mennyiben vétettek ezek figyelembe a tervelt és az 1868. XLV. törvénycikkből meghatározott m. keleti vasút kiépítési intézkedésnél részletezni, s egy cikkszüik keretében foglalni nem lehet.

Nem bocsátkozom annak taglásába, ha vajjon financiaiális szempontból nem igen drágán szerződünk e a m. keleti vasút kiépítésére nézve, midőn mértföldenként átlagosan 46,720 frt kamat biztosítást vállaltunk el.

De igen is figyelembe veendőnek tar-

*) Tisztelt munkatársunk sorait megelőzőleg már közöltük e tárgyban (B) és „Zetelaki“ pártfeleink nézeteit, midőn azonban a jelen cikk azt több oldalról világítja meg, e fontos kérdésben ezt is szükségesnek látjuk közreadni.

Szerk.

Szerk.

tom, hogy a vállalkozók, kik ily előnyös szerződést voltak szerencsések köthetni, jó anyagokból szilárdul építsenek, s erre a leg-szigorubb felügyeletet ajánlani nem lehet eléggé; mert nem egy eset van arra, hogy az építkezés szilárdsága, jósága és tartósságára nem fordítatik kellő figyelem, **) miután a vállalkozók természetesen csak arra törekcsenek, hogy egyszer a vasutat a forgalomnak átadhassák.

Azért annyira figyelembe veendő e körülmény, mert a későbbi fentartási költségek már az államot terhelik, s így a rossz anyagoknak, felületes építkezéseknek természet-szerűen hamar romlásával, majd az állandó szilárd kiépítés, az állam terheltségével esz-közölhetnek.

Nem szabad továbbá a fővonalat hosszabbítani, sőt a leküzdhető nehézségekkel is arra kell törekednünk, hogy a fővonal rövidíttessék.

Es mégis oly törekvésekkel találkozunk, melyek a vonal hosszabbítására vezetnének, p. o. a kolozsvár-gerendi, illetőleg sz.-kocsárdi vonal jóváhagyás alá terjesztett kiépítési tervezete szerint a vállalkozók a törvény és szerződésük (engedély-okmány) ellenére oly vonalt keresnek, mely e kicsi vonalon is 1/2-ad mértfölddel hosszabbítaná a keleti vasút fővonalát, saját munkálatok szerint is.

Egyszersmint elkerülné a fővonal, ezen a vállalkozók által beterjesztett terv szerint, az erdélyi részekbeni egyik nevezetesebb várost Tordát, melynek ipara, kereskedelme az eddigi viszonyokhoz mérve igen jelentékeny, s mely jogosan van hivatva a keleti kereskedelem jótékonyágában részesülni, s így sértve van a kereskedelmi érdek.

De ez által sértve van az állam financiaiális érdeke is, mert öknélkül 1/2-ad mértföld kamatbiztosítással terbelített az állam, mely évenként 29,200 frtot tesz.

Azonban, miután Torda gazdag sóbányáért nem mellőzhető, sőt a Királyhágón inneni nagy rész sósükséglete onnan fedezendő, előáll ez által egy szárnyvonal kiépítésének szükségessége, mely már is célba-vétetett, s kiépítése a fővonalal egyidejűleg vétetett tervbe, miután ez egy mértföldnél hosszabb, tehát az államra évenként szintén 46,720 frt kikötött kamatbiztosításnál nagyobb terhet ró; e szerint az eddigi kétségbe vonhatlan adatok szerint az állampénztárra nehezülő teher évenként 75,920 frtot teend, a mi, tekintve azt, hogy a fővonal nem csak a mint a vállalkozók által kimutatott 1/2-ad, hanem egy egész mértfölddel fogna rövidülni, már a kamatbiztosításban évenként 93,440 frt takaríthatnák meg, mi nem az engedély-okmányban meghatározott 90 évi időtartamra, hanem annak felénél is kevesebbire, 40 évre számítva 3 737,000 frtot tesz.

De mit eredményezhet a fővonalnak egy mértföldnyi rövidsége a közlekedés érdekében, azt megközelítőleg sem lehet kiszámítani, sőt nem lehetetlen, hogy a keleti kereskedelmet épen ezen rövidbbség biztosításá hazánkban és azt eszközölne, hogy céljának a vasúti fővonal megfelelhessen.

A vállalkozók által beterjesztett vonal mind ezeken felül a Tordáról Nagy-Várad és nagy kiterjedésű vidékére szállítandó só mázsájára, míg e vasút fenállana, 3 mértföldre eső szállítási díjjal többet róna.

De egyszersmind e közgazdászati szintén rendkívül sajátságos, mert Torda egy jelentékeny nagy vidék emporiuma levén, annak a fő vasúti hálózatból mellőztetésével az egész nagy vidék minden irányban nagyon érezhető hátrányt szenvedne.

Végül, miután Torda földrajzi fekvése s azonfelül azon öknél fogva, hogy több országos utak csomó pontja, jelentékeny stratégiai hely, miért is a vasúti főhálózatból tervelt kihagyásával az államnak stratégiai érdekei is nem kis mértékben sértetnének.

Mindezeket kellő komoly figyelembe véve, úgy hiszem, hogy a m. keleti vasút fővonala Kolozsvártól egyenesen Pata, Boos Torda, Székely-Kocsárd között kiépítendő, s épen azért azt az illetők figyelmébe ajánlani bátorodom.

K.

**) Az ily eseteket részletesen kellene megismertetni, hogy a bajon segíteni lehessen.

Szerk.

Lónyay Menyhért

május 21-iki beszédének kivonatos ismertetése.

III.

Az adóreformok tárgyában működött szakbizottmányok munkálatairól.

Az 1868. országgyűlés pár hó alatt tárgyalta és módosította a magyar kormányra átszállott s a jelenben is létező adózási rendszert, melyet, mint tudjuk, minden irányban egyszerre javítani teljes lehetetlen volt. Történtek azonban mégis nevezetesen könnyítések, melynek a só árának csaknem $\frac{1}{3}$ dal történt lejjebb szállítása, a saját használatrai dohánytermelés megengedése; továbbá jótékony és észszerű rendszabályok állapították meg a bányák és illetékek tárgyában. A szesz- és cukor-adóra vonatkozó törvény hozatala óta már is több czukorgyár keletkezett, s a szeszfűzdek gyarapodását az állam ez irányban bevételének gyors emelkedése tanúsítja. Végre az adók észszerűbb kezelése is nevezetesen hatással volt az állam pénzügyeinek megazilárdítására.

Ezek voltak a múlt országgyűlésnek az adóreform terén sikeres kezdeményező lépései, s többet a kedvezőtlen viszonyok miatt egyelőre nem tehetvén, megbízta a pénzügyminisztert (szónokot), hogy állítsa össze az adatokat azon adócímekre nézve, melyeknél a reformok keresztülvitele okvetlenül szükséges; — s ezután az ország szakértelmiségéből hívjon össze szakbizottmányokat, véleményük meghallgatása végett.

A bizottmányok 1869. ápril 15-ére hívtak össze s tettek annyit, a mennyit ily kedvezőtlen körülmények közt tenni csak lehetett. Nem elégedtek meg azzal, hogy csak saját nézeteiknek adjanak kifejezést, hanem véleménynyilvánítást is tettek fel oly testületeket és szakértőket is, kik a tanácskozára meghíva nem voltak; a válaszokat elfogadva, azokat beható tanácskozás tárgyává tették, s munkálataikba felvették. Több mint 300 meg nem hívott szakértő és testület véleménye van e kötetekben.

Nevezetesen eredménye a tanácskozásoknak az, hogy mindenik szakbizottmány oda nyilatkozott, miként a jelenlegi adórendszer egészen fölforgatni nagy megrázkódtatással járna, s hogy a reformokat nem a létezők teljes lerombolásában, hanem azok javításában lehet föltálatni.

Az 1869. ápril 15-ére összehívott bizottmány 4 csoportba osztályozta a munkálatait. Az első osztályba sorozták az egyenes adók; a 2-dikba a szesz- és cukoradók; a 3-dikba a dohányjűvedék és a 4-dikbe a sójűvedék.

Az egyenes adók közül legfontosabb a földadó, s a szükségessé vált ezen adónemet, s a kivételi kútsót vizsgálat tárgyává tenni, miután a jelenlegi adó alapján szolgáló kataszteri tiszta jűvedelem és a valóságos tiszta jűvedelem közt nagy aránytalanság létezik. A bizottmányi javaslat e tárgyban igen becses mű, mely a mostani kivételt méltányos és gyakorlati módon tervezi, azonban annak kivitele néhány évet s több millió forinttal terjedő költséget igényel. — Egyébiránt a javaslatba hozott alapon a miniszterium részéről előterjesztendő törv. javaslat már el is készült.

A házadó iránt az 1868 ki XII. t. cikk cél szerűen intézkedvén, újabb reformokra szükség nem volt.

Igen becsesnek mondhatók a jűvedelmi és személyes kereseti adók reformjáról, valamint a a cukor- és szesz-adóról, ugy a só- és dohányjűvedékekről készült munkálatok is.

TÁRCZA.

Egy erdélyi országgyűlés II. József császár korában.

(Felolvastatták a szerző Szilágyi Ferenc által a magy. tudom. akademia második osztályának máj. 2-án tartott ülésében.)

VI. Az országgyűlés és a haza sérelmei.

Átmenve már förtályunkra, t. i. az országgyűlésre, — e részben elég jellemző, hogy annak eladása ugyszólva nem egyéb, mint a haza sérelmeinek elősorolása.

Mi az országgyűlés folyamatát illeti: annak kinyitása napján, u. m. augst. 21-én, az országrendei az előre kiszabott módon, s esküforma szerint a király iránti hűségre a hitet letették, s miután a következő három napon aug. 22, 23, 24-én a hódolati okmány aláírása megtörtént, augst. 25-én különös kir. leiratban adott engedelemmel fogva, egy második tárgyat is, t. i. Mária Terézia által négy idegennek adott honfűsítés ügyét is bevégezték, s így az augst. 27-én tartott utolsó ülésben az országgyűlés a kir. biztos által bezárattott.

Az ily rövidbe foglalt országgyűlési tárgyalások azonban a hazának föbbeemű, fenérintett anyoly sérelmeivel, s jogai csonkításával voltak össze kapcsolva.

1. Az erdélyi alkotmány, s törvények értelmében a kir. gubernium tanácsosait, s a föbb hivatalnokokat, péld. gubernátort, udv. kancellárt, országos elnököket, a kir. tábla elöljáróit, ítélőmestereket, csak az országgyűlés által választott, vagy kijelölt egyének közül lehetett a fejedelemtől ki-

A dohányjűvedéket illetőleg megfontolandó volt, hogy ez oly adónem, mely nem a mulhatatlanszükségessé czikk fogyasztását adóztatja meg, s melynek jűvedelme évről évre növekszik, s ha minden irányban észszerűen kezeltek, jűvőre 40—50%-kal többet is jűvedelmezend.

A szakbizottmányok által készített s most említett munkálatok nagyon fogják könnyíteni az adóreformok lépcsőzetes keresztülvitelét, s az ezekben kifejtett nézeteknek kellő méltánylása mellett fognak készülni a pénzügyminiszteriumban az illető törvényjavaslatok.

De a pénzügyminiszterium reform munkálatait még más tárgyakra is kiterjesztette; ilyen a csaknem egészen elkészült bélyeg és illetékek iránti javaslat, mely már a jűvő tleesszak alatt előterjesztethetik a többi adótörvényekkel együtt.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése május 24 kén.

Jegyzők: Széll Kálmán, Majláth István és Mihályi Péter.

A kormány részéről jelen vannak: Gr. Andrássy Gyula, b. Bedekovich Kálmán, Gorove István, Horváth Boldizsár, miniszterek.

A múlt ülés jegyzőkönyvének észrevétel nélküli hitelesítése után elnök az időközben beérkezett irományokat jelenti be.

Gorove min. felel Bobory interpellációjára, a néhai erd. köles. jég- és tűzkármentő társaság bukása által kártérítés nélkül hagyott feleket illetőleg. A miniszterium minden lehetőt megtett, s ezután is kész érdekeikben föllépni, de nem lehet valamely bukott társulat végrehajtójává, sem bírói hatalmat nem gyakorolhat.

Bobory Károly: Miniszter ur nyilatkozatát oly loyálisnak tartom, hogy abban teljesen megnyugszom. (Helyeslés.)

Elnök: A ház tehát a miniszter ur nyilatkozatát tudomásul veszi.

Kautz Gyula előadó: Olvassa a pénzügyi bizottság jelentését, az alföldi fümei vasút eszék-sziszek károlyvári részének kiépítése tárgyában.

Elnök: Ki fog nyomtatni és az osztályokhoz utasítani.

Gr. Andrássy Gyula miniszterelnök: A t. ház engedelméből bátor vagyok ezennel bejelenteni, hogy ő felsége Lónyay Menyhért pénzügyminisztert a magyar pénzügyminiszterium vitelétől felmentvén, közös pénzügyminiszterré méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. (Helyeslés) Ugyanakkor magyar pénzügyminiszterre Kerkapolyi Károly eddigi honvédelmi államtitkárt méltóztatott kinevezni. (Éljenzés.) Ezeket kívántam a mélyen t. háznak bejelenteni.

Egyszereműd van szerencsém tudatni, hogy ő felsége az itélő bírák számának meghatározásáról a felebbviteli bíróságoknál, az 1868. LIV. t. cz. némely szakaszainak módosításáról, a törvények kihirdetéséről szóló 1868. 3. ik t. cz. 4. ik §-ának módosításáról, továbbá a egyes bíróságok törvénybe iktatásáról és a közös horvát magyar törvényeknek Horvát és Slavonországokban való kihirdetéséről szóló törv. cikkeket szentesítvén, van szerencsém felkérni a t. házat, méltóztatassék ezek felolvasását és kihirdetését elrendelni.

Mihályi Péter jegyző: (Felolvassa a közös horvát magyar törvényeknek Horvát Slavonországokban kihirdetéséről szóló törv. cikkeket.)

Széll Kálmán jegyző: (Felolvassa az itélő bírák számának a felebbviteli bíróságoknál meghatározásáról szóló törv. cikkeket.)

nevezni. A kérdéses időben mindezen hivatalokat országgyűlésen kívül kinevezett, a rendektől nem ajánlott, s így törvény-ellenes helyzetben lévő egyének viselték, sőt az udv. kancellár a leopoldi hitlevél ellenére nem is hazafi volt.

2. Mindegy gr. Bethlen Miklós, az országos elnök, súlyos betegsége miatt a kinyitásra meg nem jelenhetett, a rendek elfelejtkezvén a törvényről, sőt az 1741-beli esetről is, midőn kormányzói tanácsos gr. Kornis István ideiglenes elnöknek megválasztották, — a guberniumtól beküldött, nem törvényesen választott consiliariust, s tartományi főbiztost b. Bánffy Farkast, mint elnököt elfogadták.

3. Midőn a rendek a fejedelemtől tartozó kötelességüket, a homagium letételével teljesítették, eszűbbé sem jutott, hogy a fejedelem is kötelezve volna az ország alkotmányát és törvényeit biztosítani, s hogy az legalább kir. leiratban történnék, mint II. József előtt gyakoroltattott — az új uralkodótól azt kérni szükségesnek nem tartották, legalább elmulasztották.

4. A hódolati eskü, mint szintén a hódolati okmány készítése is a rendek részvétele befolyása nélkül, csupán a kormány által volt szerkesztve, s az országgyűlésnek hozzászólása nélkül elfogadásra leltulva. E részben különösen említendő, hogy az 1744-beli 6. d. novellaris articulusban foglalt eskü forma, melynek mintájára készült az 1781-beli, megcsontított, mert abból Erdély jogai, szabadságai, kiváltságai s törvényei megtartásának fogadására kihagyottak.

5. Nem kevésbé érzékeny sérelem volt, hogy a rendek az új honfiak vagy indigenák ajánlására semmi befolyással sem bírtak, de az ugyszólva a fejedelemtől rájuk parancsoltattott, a kik pedig

Mihályi Péter jegyző: (Olvassa a törvények kihirdetéséről szóló 1868. III. t. cz. 4. d. §-nak módosításáról szóló szentesített törvénycikkeket.)

Széll Kálmán jegyző: (Olvassa a királyi vegyes bíróságok törvénybe iktatásáról szóló, azután pedig az 1868. LV. t. cz. némely §-nak módosításáról szóló szentesített törvénycikkeket.)

Elnök: Ezen most felolvasott szentesített törvénycikkeket hódolati tisztelettel kihirdetvén, hasonló kihirdetés végett a főrendekhez küldetnek át.

A képviselőház ülése május 25 én.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Majláth István és Széll Kálmán.

A kormány részéről jelen van: Horváth Boldizsár miniszter.

Elnök: A tegnapi ülésben kihirdetett szentesített törvényekre vonatkozólag a t. ház már határozatilag nyilvánította azon kívánságát, hogy ezek a hivatalos lapban 24 óra múlva megjelenjenek. Ez azonban nem történhetik addig, míg az említett törvények a főrendeknél is kihirdetve nem lesznek; azok ma tartanak ülést; azért a mai ülés csak arra van, hogy a tegnapi ülés jegyzőkönyve hitelesítettvén, az említett szentesített törvények a főrendekhez átküldessenek.

Majláth István jegyző: Olvassa a jegyzőkönyvet, mely észrevétel nélkül hitelesítettik.

A kihirdetett törvények átküldetnek a főrendekhez: ezek átvitelével Majláth István jegyző biztatik meg.

Ghyecz Kálmán: Felezőal aziránt, hogy addig, míg az osztályokban a vasutakra vonatkozó t. javaslatok nem tárgyalattak, a törvényhatóságokra vonatkozó javaslat ne vétessék tárgyalás alá.

Dániel Pál: Ez ellenében megjegyzik, hogy a ház határozata szerint a törvényhatóságok rendezésére vonatkozó t. jav. tárgyalás alá vehető, ha az osztályokban arra idő van; ugyanazért ő mint egyik osztály elnöke, az osztály tagjait tanácskozára hívta egybe.

Zsedényi Ede, Pulszky Ferenc, Juszt József méltányossági szempontból nem kívánják nevezett t. javaslatot az osztályokban ezuttal még tárgyalatni.

Deák Ferenc: Én az elhalasztásra nézve általában nem fogadhatom el azon indokot, hogy e kérdés felvétele elhamarkodva lenne, mert nincs elég idő a megfontolásra; mert közel négy hete már annak, hogy a törvényjavaslatok beadattak, s mire az osztályok tárgyalása után országos tanácskozás alá kerül a kérdés, legkevesebb hat hétre megy az időköz, hat hét pedig elég idő a legfontosabb törvényjavaslat megfontolására is.

Most azonban nem arról van szó, hanem arról, hogy az osztályok ma mindnyájan belemenjenek-e vagy pedig néhány nap — sőt merem mondani — ugyszólván — egy napi közel. Erre nézve pedig azt hiszem a méltányosság mellett azon körülmény is az elhalasztást kívánja, mert azon kérdéseket kell mindennek előtt tárgyalás alá venni, melyek Horvátországgal közös érdekek, melyek a vasuti s ezekkel analog tárgyak; mint hogy a horvát képviselőknek otthon országgyűléseik lévén, haza kell sietniük. Gyakorlatilag — ugyszólván — csak a mai napról van szó; mert holnap kinyomva kezünkben lesznek azon törvényjavaslatok, melyek a vasutra vonatkoznak s melyeket előzetesen kell tárgyalni: következőleg azon tanácskozást, melyet a törvényhatóságok rendezése kérdésében megkezdénénk, minden eredmény nélkül félbe kellene szakasztani. Igen valószínű, hogy

az erdélyi nemesség díszes sorába azért sem illetek, mert mint idegenek a törvény ellenére hazai főhivatalokat viseltek. Ezek voltak: b. Reischach az udv. kancellár, gr. Auersperg József Mária 1774—1777-ig Erdély volt gubernatora, valamint Pölsér József bécsi förtűvényszéki tanácsos, azelőtt erdélyi udv. kancelláriai tanácsos.

6. Végre nem lehet mint nagy mértékben levert jelenséget elhallgatni, hogy a kormány szakadatlan jogtalanságait s az alkotmányt earkából kiforgató intézkedéseit, főképp a rendeknek felettek ritkán, ugy szólva csak kivételesen összehívását az országgyűlés merőben hallgatással mellőzte s a jelen volt sok derék kitűnő hazafiak között egy sem találattott, ki a ház tömredékére nőtt sérelmet, jogainak csaknem példátlan és folytonos csorbítását, minden szabadságainak eltiprását szóba hozni s a gyűlést figyelmeztetni merne volna, azoknak orvoslásáért kérrással a fejedelemtől járulni. A rendek e hallgatása bangosan kelti a közügyek s az ország legegzenbb érdekei iránt uralkodó általános közönyösséget és apathiát, s a historicus azért, bár sajnos, de mellőzhetlen kötelességét teljesíti, midőn el nem hallgatja, hogy azon rendszer, mely által 70 év alatt Erdély összes alkotmánya confiscáltott, csaknem minden törvényi hatalyon kívül tette, s a hazafiak kebléből lehet mondani: minden jogérűlet kihalt, — az előzményekben már sérelmek, egész folyamában törvényt nem tisztelő sőt szolgáló jellemű 1781-beli országgyűlésen teljes bevezetett tényről vált, a valóban e lealázó igazságban, és csak is ebben áll azon hongyülés szomorú jelentősége!

ezzen kérdésnél a különféle vélemények magát az általános tárgyalást fogják érinteni és könnyen megephetik, hogy a legtöbb osztályban talán még ezen általános tárgyalás sem lenne egy nap alatt bevégezve. Tehát még ezen egy napért se legyünk discretíval azon politikai véleményű pártok iránt, melyek azt mondják, a mint a mi osztályunkban mondatott tegnap, hogy még magok közt sem tanácskoztak eléggé a tárgy fölött? — Ezt nem tartom méltányosnak, (Helyeslés balfölől) annál is inkább, mintán, mint mondtam, csak egy napról lehet szó, mert valószínűleg már pénteken, szombaton a vasuti tárgyak fölött fogunk tanácskozni. Ne kényszerítsek tehát az osztályokat arra, hogy azonnal tanácskozás alá vegyék a törvényhatóságokról szóló törvényjavaslatot, hanem hagyjuk ezen pár napot magán-tanácskozára, hiszen tudjuk, hogy a magán-tanácskozások nem hátrányára, hanem előnyére szolgálnak a dolognak. (Helyeslés.) Én tehát azt gondolom, hogy a többség e részben se éljen vissza — hogy ugy szóljak — többeségi hatalmával (élénk helyeslés balfölől; mozgás jobbfelel; hanem egyeztünk meg abban egymás iránti deferentiából, hogy ma nem vesszük elő az osztályokban e nagy fontosságú tárgyat, mert sokan vannak, sőt vannak egész pártok, melyek e részben magok között értekezni kívánnak. Különben, ha belemennénk a tárgyalásba s e közben a vasuti tárgyakról szóló nyomtatványok elkészülne, ugy is félbe kellene szakítanunk az ezen tárgyi tanácskozást; ha pedig el nem készülnék, hétfőn is felvehetjük. Ohajtandó volna ugyan, hogy ma már kinyomtatva és kiosztva lennének a vasuti tárgyak iránt a nyomtatványok; (Elnök közbeszó: Ma készen lesznek s ki fognak osztatni) mert akkor előbb belemehetnénk a tanácskozásba.

Ismételtem tehát, ne erőszakoljunk a dolgot, miután ugy sem vesszünk semmit; a kölcsönös megvitátás tekintetéből pedig szükséges, hogy ezen pár napot engedjük magán tanácskozásokra fordíthatni. (Helyeslés.)

Elnök: T. ház! Ma a nyomtatványok készen lesznek s ki fognak osztatni. Holnap ugyanis ünnep lévén, meg lehet azokat olvasni és aztán pénteken 10 órakor az osztályok vegyék tanácskozás alá ezen vasuti tárgyakat.

Egyéb tárgy nem lévén, az ülést elosztatom.

Törvényjavaslat a köztörvényhatóságok rendezéséről.

VI. Fejezet.

A bizottsági tagok és tisztviselők felelősségéről.

73. §. A tisztviselő mindazon kárért, melyet hivatalos eljárásban akár cselekvése, akár mulasztása által szándékosan, vagy vétke gondatlanságból, az államnak, a törvényhatóságnak, vagy egyeseknek jogtalanul és illetéktelenül okozott — ha a kár szabályszerű jogorvoslattal elhárítható nem volt — teljes kártérítéssel tartozik.

A kárkeresetek a törvénykezési rendtartás szerint illetékes bíróság hatásköréhez tartoznak.

Konok perlekedők, a törvényhatóság valamelyik jótékony intézete javára 500 forint emelhető pénzbírságra büntetethetnek s a perköltségekben elmarasztalandók.

74. §. Ha a tisztviselő illetékes meghagyásból s a meghagyás szerint járt el, a kártalanítási keresetek mindig azok ellen intézendők, a kik a törvénytelen cselekvényt elrendelték.

A bizottság azon tagjai, kik a törvénytelen határozathoz járultak, a károsult irányában egye-

A gyermek-kert és a gyermeki játék fontossága.

Marenholz-Büllow B. után közli: báró Perényi Málvina, gróf Hessestein Mórán.

XI.

A gyermekben az emberi ösztönök egyike se nyilvánul előbb s erősebben, mint épen a társulási ösztön, már a csecsemő sírása által, ha egyedül véli magát bölcsőjében, panaszt emel, s minden nyájaszó megnyugtatta őt, mivel csak mások társaságában éri magát bizon.

De csak felületes társasága nem elegendő, a gyermekeknek gyermekek kellene, azaz: hozzá hasonló, kor- és játéktársak, hogy a társas élet előnyeit tökéletesen elsajátíthassák. Felületes közt a gyermek csak alárendelt és engedelmes szerepet foglalhat el. Az egyedüli gyermek, ha a hiányzó testvérek nem pótolhattak ki, nemcsak elkenyézett, hanem lényegben az elszigetelt bolygó hordja, többnyire korán érett, gyermekszerűség nélkül.

A gyermek csak a gyermekek közt mozog önállólag és szabadon, s másokkal érintkezés által képezi jellemét. Csak társaságban ismeri meg az önkény káros voltát, s veszi észre, hogy a valódi szabadság törvényességét s mások jogainak tekintetbe vételét kívánja. Az iskolai élet is az ő közösségével és cölra alkalmat nyújt, de csak korlátozott módon. Valósággal csak az iskola udvarain, s a tanítást megezekasztó időközökben, hol az iskolai barátságok rendezen kötetnek. A játékhely a fiatal kor közös életének valódi színtere, mely a cöl megfeleltetés végett szabad mozgást és cselekvést követel.

